[Memo on introducing new subject in high schools]

6432

32

<u>תזכיר של ההיסטוריקן לאמנות ד"ר אוטו שנייד</u>
<u>להכנסת מקצוע חדש ללמודי בתי-הספר התיכוניים.</u>

הנני פונה בזאת לועד החינוך בהצעה להכניס לתכנית הלמודים של בתי הספר את "תולדות האמנות ואת תורת ההסתכלות באמנות".

הסברתי להלן באה לתת אי-אלו פרטים ונמוקים איך לממש את ההצעה הזו בחיים.

במאמרים ובהרצאות עמדתי כבר על התנועה הזו, שהנה לפי דעתי והכרתי, מכרעת באספקת ההתפתחות של התרבות היהודית של היום ושאני מכנה אותה בשם: "התנועה האמנותית בישראל". בתנועה זו יש להבדיל שלשה גורמים:

1. יצירת האמנים היהודים בעליתה היצרנית – מהתחלות ספורדיות לכח פועל ופורה בחיים התרבותיים הבין לאומיים; ובהתפתחותה הפנימית – מהמקובל לעצמאי, מהשאול לספציפי.

2. המדע על אודות האמנות היהודית, המתקדם בהדרגה והמוביל לתקון התפיסה המקובלת על תפקידה ההיסטורי של האמנות הדיוקנית בתולדותנו.

3. הגורם הפופולרי, התעוררות חוש ההסתכלות באדם היהודי, היאת הצרכים האסטטיים והקניית יחס רציני לאמנות.

והיות ותנועה זו מעשירה את התפתחות תרבותנו המורה ומחזקת את יחסו של האדם היהודי לעולם היצירה; והיות ותנועה זו מובילה סוף-סוף לשפור חיינו היצרניים והמנטליים, מובן מזה, שעל תנועת חינוך המרחיקה ראות, להשקיע מאמצים גדולים למען תמוך בתנועה זו.

ותפקידים אלה מחייבים את המסקנה, שהבנה באמנות צריכה להתפס לא רק כמטרה בפני עצמה, אלא גם כאמצעי למטרה, היינו: התעוררותו של הגורם האסתטי בחיינו האינדיבידואליים והסוציאליים.

ומחוץ לערכה הכלל אנושי של תנועת האמנות היהודית, הרי יש לה בשבילנו היהודים חשיבות מיוחדת: חלל ריק במבנה הכרקטרולוגי שלנו צריך להמלא. דרוש לנו הרמוניה, אותה ההרמוניה שמאז ההלניזם חסרה יהודים בה המכופרת בתרבויות זרות. ומיותר להוכיח, שהקרקע הטבעית והמוכשרת ביותר לעבודה חינוך כזו, יכולה לשמש רק ארץ-ישראל.

עד כמה שידוע לי המדע על אודות האמנות הדיוקנית הוכנס כמקצוע למוד לבתי הספר התיכוניים רק ברוסיה הסוביטית ובאיטליה; בכמה ארצות אחרות נעשו עוד נסיונות בשטח זה. והיות ויחסם למקצוע הזה בשתי הארצות הנזכרות למעלה הוא שונה, הרי גם אצלנו מדע זה צריך לספק את דרישותינו הספציפיות המיוחדות. ובראש וראשונה אין לקבל את השיטה הידועה ההולכת ונשנית באי-אלו שינויים קטנים בספרים המקובלים, שיטה השולטת גם עד היום בבתי האוניברסיטאות האירופאיים: ולא רק בגלל סבות מפשטות עלינו לשאוף להקמת בנין של תולדות האמנות עד כמה שאפשר אוניברסלי, אלא לכל לראש בשביל <u>האינטרסים שלנו</u> מוכרחים אנחנו להפיק מסקנות ממצבנו התרבותי- ביאוגרפי. לכן, יסוד הלמוד צריך להיות מחדש היסטוריה כזו של האמנות, המסתכלת פחות בעינים זרות והעובדת פחות בשבי

האינטרסים של אחרים; לכן: לא הסטוריה של אמנות חד צדדית יונית-רומאית-מערבית, רק כזו, שתהיה ככל האפשר כללית ובנויה אך ורק על יסוד ארצי-ישראלי; ומאידך - לא צריך להיות עיקר הלימוד תולדותיה של האמנות, רק עיון, למוד ההסתכלות והבנה באמנות, ע"ס נתוח יצירות אמנותיות. החמר צריך להיות מותאם לגיל התלמידים. על המורים ללמוד את עיקרי המיטודה הזו, אולם אחרי שהכיר אותם אסור לו להשאר כפות לדוגמות קפואות, אלא עליו לתת לתלמיד חפש גמור בכל האפשר.-בעזרה למורים ולתלמידים צריכה להכתב ההיסטוריה של האמנות בשביל בתי הספר העבריים. צריך שיהיה בה אסף גדול אילוסטרטיבי, מסודר טוב ומעובד, שיכיל: ארכיטקטורה, פסול, ציור, גרפיקה, אמנות פיאור ואורנמנטיקה של כל הזמנים וכל העמים. נוסף לזה דרוש לכל בית ספר מגנגון פרויקציה. מן ההכרח שיוסד ארכיון מרכזי של תמונות פרויקציה, שימציא העתקות לכל בתי הספר.

והיות והאמצעים הדרושים להכנסת המקצוע הזה לבתי הספר התיכוניים אינם עדיין והסרים כמו"כ המורים המתאימים ללמוד זה, מובן לכן, שלא יתכן להתחיל בלמוד המקצוע הזה בשנה הבאה. אולם עם האפשרות הראשונה יש לגשת ליצור את האמצעים הדרושים ובראש וראשונה דרוש להתחיל בעבודת הכנה ולימוד עם המורים. "קורות האמנות והסתכלות באמנות" יכול להכנס בתכנית הלמודים של סמינריוני-המורים כבר תיכף, באשר כאן לא דרושים במדה רחבה כזאת האמצעים הנזכרים למעלה. גם המאספים שלי בשטח זה יכולים להנצל לעבודה זו. בלמודי המקצוע החדש צריכים להשתתף מחוץ לתלמידים של סמינריוני המורים גם חלק מהמורים האקטיביים. ואם רק יוכח, שבכל בית ספר תיכוני הוכשרו ללימוד זה באופן ממוצע רק שני מורים, הרי בזאת החלק הכי חשוב של עבודת ההכנה הושג בהצלחה. כבר בתקופת ההכנה צריכים לגשת לנסיונות בבתי הספר התיכוניים, למשל: בצורת הרצאות קולקטיביות עם פנסי קסם. בחוץ לארץ הבעתי לתרצאות מעגינות ע"י נסיונות כאלה.

והנני מוכן לבקשתכם להמציא פרטים נוספים מדוייקים יותר. והנני עומד לרשותכם.

בכבוד רב:

תל-אביב, 26.4.39

רח׳ רמח״ל 6